

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

В И С Н О В О К

До протоколу № 115
від 21 лютого 2023 року

до проекту Закону України
про внесення змін до Закону України
“Про наукову і науково-технічну діяльність”
щодо виборів керівника наукової установи
(реєстр. № 6236 від 01.11.2021)

Комітет з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України розглянув на своєму засіданні проект Закону про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо виборів керівника наукової установи (реєстр. 6236 від 01.11.2021), поданий народним депутатом України Совсун І.Р. та іншими народними депутатами України, та зазначає таке.

Згідно з пояснювальною запискою метою законопроекту є “включення до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” положень, які передбачають зміни та вимоги до процесу виборів керівників наукових установ. Для цього у проекті пропонується обмежити коло осіб, які мають право голосу на відповідних виборах, передбачити обов’язкове оприлюднення списків виборців, проведення дебатів між кандидатами, включення представників кандидатів до складу організаційного комітету та виборчої комісії тощо. Як наслідок - передбачаються механізми для реального здійснення основоположних принципів виборів, зокрема прозорості та демократичності”.

Пропонується доповнити закон положенням про те, що:

- керівник державної наукової установи обирається на зборах науковими працівниками, які перебувають у трудових відносинах з цією установою не менше 6 місяців і для яких ця наукова установа є основним місцем роботи, та особами, що навчаються в аспірантурі, ад’юнктурі чи докторантурі цієї наукової установи за денною (очною) формою навчання;

- керівник щороку звітує на зборах колективу наукових працівників аспірантів, ад'юнктів, докторантів про свою діяльність, рішення про його відкликання може бути прийняте на аналогічних зборах;
- чисельність осіб, необхідна для обрання керівника в першому турі, чи для повноважності зборів розраховується, зважаючи на число осіб, які мають право голосу на цих виборах, і становить 50% голосів, присутніх на зборах;
- список осіб, які мають право голосу на відповідних виборах, оприлюднюється організаційним комітетом з проведення виборів не менш як за десять днів до проведення зборів;
- передбачається обов'язкове проведення дебатів та зустрічей з особами, що мають право голосу на відповідних виборах;
- представники кожного із кандидатів включаються до організаційного комітету з проведення виборів та виборчої комісії;
- первинна профспілка має обов'язково висунути не менше одного кандидата, для забезпечення альтернативності виборів;
- керівником не може бути особа, яка була притягнена до відповідальності за порушення академічної доброчесності;
- контракт, укладений з обраним кандидатом, публікується на офіційному веб-сайті установи.

На думку авторів законопроекту, прийняття законопроекту як закону створить правові передумови для здійснення ефективного управління науковими установами в Україні, завдяки забезпеченню прозорості, демократичності та альтернативності виборів керівників відповідних наукових установ.

Комітет Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу визнав положення проекту Закону такими, що не суперечать цілям Угоди про асоціацію та міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету вважає, що законопроект не матиме впливу на показники бюджетів.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило зауваження до законопроекту.

Запропонованим змінам притаманна термінологічна неузгодженість, зокрема щодо використання поняття “збори колективу наукових працівників”. Окрім того, законопроектом вносяться зміни до однієї статті та відповідно до вимог законодавчої техніки це слід було б відобразити у назві законопроекту.

Міністерство освіти і науки України надало зауваження до законопроекту.

МОН України звертає увагу, що відповідно до чинної редакції частини шостої статті 9 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” Кабінетом Міністрів України затверджуються Методичні рекомендації щодо особливостей обрання керівника державної наукової установи та типова форма контракту з керівником державної наукової установи, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 998. Рекомендації містять положення щодо підготовки та проведення виборів керівника державної установи. Тому, на думку МОН України, було б логічним передбачити у

Методичних рекомендаціях і порядок проведення дебатів між кандидатами на посаду керівника державної наукової установи.

З метою уникнення різнотлумачень пропонується положення нового підпункту 6 частини третьої статті 9 Закону узгодити з положеннями статті 42 Закону України “Про освіту”, зокрема в частині використання терміну “притягнення до відповідальності”.

МОН України пропонує також доповнити статтю 9 Закону новою нормою, що передбачає необхідність визначення у контракті з керівником державної наукової установи цільові показники діяльності установи, досягнення яких повинна забезпечити особа (кандидатура) на посаді керівника в разі підписання контракту, механізми перевірки досягнення таких цільових показників, терміни для досягнення таких цільових показників, а також доповнити частину п’яту статті 9 Закону положенням, згідно з яким керівник державної наукової установи може бути звільнений з посади власником (власниками) або уповноваженим ним (ними) органом у разі недосягнення ним цільових показників діяльності установи.

Міністерство фінансів України у своєму експертному висновку зазначає, що законопроект не суперечить законам, які регулюють бюджетні відносини, Бюджетному кодексу України та не заперечує щодо розгляду проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо виборів керівника наукової установи Верховною Радою України.

Науковий комітет Національної ради України з питань розвитку науки і технологій звертає увагу, що незрозумілим є сенс і механізм реалізації нової норми частини 4 статті 9 проекту, якою передбачається, що “первинна профспілкова організація працівників висуває не менше ніж одного претендента для участі в конкурсі”. По-перше, оскільки профспілкова організація здебільшого охоплює усіх наукових працівників, які голосуватимуть на виборах, то висунення кандидата поставить інших кандидатів у нерівні умови. По-друге, неясно, як реалізовувати цю норму, коли в установі діють декілька профспілкових організацій, незрозуміло, які наслідки матиме таке положення, якщо первинна профспілкова організація відмовиться висувати кандидатів. Науковий комітет пропонує цю норму вилучити.

Також Науковий комітет звертає увагу на термінологічній неузгодженості щодо використання поняття “збори колективу наукових працівників”.

Національна академія наук України надала низку зауважень до проекту Закону про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо виборів керівника наукової установи та пропонує Комітету не підтримувати законопроект.

На думку НАН України, не можуть брати участь у виборах керівника наукової установи особи, які тимчасово перебувають у відповідній науковій установі (аспіранти, ад’юнкти, докторанти) і не є її працівниками. З іншого боку, запропоноване у законопроекті виключення з-поміж учасників виборів осіб, які перебувають у трудових відносинах з науковою установою менше як 6 місяців

або працюють у ній за сумісництвом, є дискримінаційним і не має жодного обґрунтування.

Законопроект передбачає зміну і порядку ухвалення рішень про обрання та призначення на посаду керівника наукової установи.

За чинним порядком власник (власники) або уповноважений ним (ними) орган призначає (призначають) на посаду керівника державної наукової установи, яка повністю або частково фінансується коштом державного бюджету, кандидатуру, яка набрала більш як дві третини голосів наукових працівників, присутніх на зборах колективу наукових працівників цієї державної наукової установи. Вибори вважаються такими, що відбулися, якщо на зборах колективу наукових працівників були присутні не менш як дві третини фактичної чисельності штатних наукових працівників цієї державної наукової установи.

Законопроект передбачено, що для призначення керівником наукової установи кандидатіві достатньо набрати понад 50 відсотків голосів присутніх на зборах колективу наукових працівників. На думку НАН України, запропоноване у законопроекті виключення норми щодо кандидата, який набрав більше 50 відсотків, але менше як дві третини голосів, остаточно позбавляє уповноважений орган управління жодних важелів впливу на процес добору керівників наукових установ, які є державними бюджетними установами і перебувають у його управлінні.

Суперечливим є положення щодо обов'язкового висунення не менш як одного кандидата для обрання керівником наукової установи саме профспілковою організацією, що не може слугувати задекларованим законопроектом стимулюванням альтернативності виборів.

Щодо неможливості обрання керівником наукової установи особи, яка була притягнена до відповідальності за порушення академічної доброчесності, в порядку, передбаченому Законом України "Про освіту" НАН України звертає увагу на те, що такі вимоги відсутні у Законі України "Про вищу освіту" в частині обрання керівника державного закладу вищої освіти, а внесення відповідних змін одночасно до згаданого закону автор законопроекту не пропонує.

Законопроект містить згадки про організаційний комітет та виборчу комісію, створення яких передбачено не Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність", а лише підзаконним актом Кабінету Міністрів України. Це, з точки зору НАНУ, є порушенням нормопроектувальної техніки.

Таким чином, на думку Національної академії наук України, детальний аналіз законопроекту свідчить, що викладені у ньому зміни не є обґрунтованими, значною мірою являють собою штучні конструкції, запровадження яких погіршить умови діяльності наукових установ, розвиток наукової і науково-технічної діяльності в Україні.

Національна академія правових наук України, надавши низку зауважень, вважає, що законопроект потребує суттєвого доопрацювання.

Зауваження НАПрН України стосувались:

- звуження кола наукових працівників, які мають право голосу на виборах керівника державної наукової установи (через встановлення вимоги щодо

досвіду роботи у ній не менше 6 місяців) (на думку академії, відповідні положення потребують виключення з законопроекту);

- надання статусу виборців не тільки науковим працівникам, а й аспірантам (ад'юнктам), докторантам денної (очної) форми навчання;

- дискусійних норм щодо надання статусу виборців всім аспірантам (ад'юнктам), докторантам денної (очної) форми навчання;

- редакційного уточнення віднесення до підстав, які унеможливають обрання та призначення особи на посаду керівника державної наукової установи, притягнення такої особи до відповідальності за порушення академічної доброчесності в порядку, передбаченому Законом України "Про освіту". Пропонується пункт 3 законопроекту викласти в такій редакції: "абзац 3 частини 3 статті 9 доповнити пунктом 6 такого змісту: "б) була притягнена до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності, в порядку, передбаченому Законом України "Про освіту"".

- дискусійного положення, запропонованого у ч. 4 ст. 9 законопроекту, щодо зобов'язання первинної профспілкової організації працівників висувати не менше ніж одного претендента для участі в конкурсі; НАПрН України вважає, що "обов'язкове висунення кандидатур на посаду керівника наукової установи виходить за межі призначення та функцій професійних спілок щодо представництва та захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів членів профспілки";

- уточнення щодо включення до складу організаційного комітету з проведення виборів і виборчої комісії "не менше двох представників кожного із кандидатів". Така норма має чіткіше гарантувати право кандидатів пропонувати на засадах рівності своїх представників до складу організаційного комітету та виборчої комісії, тому вважається за необхідне визначити чітку кількість представників кандидата тощо.

Національна академія аграрних наук України підтримує необхідність внесення змін до процедури проведення керівників наукових установ.

Національна академія педагогічних наук України вважає, що законопроект може бути погоджено з урахуванням висловлених у висновку пропозицій.

НАПН України вважає, що законодавча пропозиція про обмеження участі у зборах з виборів керівника наукових працівників, які перебувають у трудових відносинах з установою не менше 6 місяців, не є демократичною, порушує рівні трудові права наукових працівників, рівність прав яких, передбачена Конституцією України та КЗпП України. Тому пропонується цю норму виключити.

Недоцільною також, на думку НАПН України, є пропозиція щодо права профспілкової організації висувати претендента для участі у конкурсі окремо від трудового колективу.

Академія також пропонує у редакції проекту: "Не пізніше ніж за 3 дні до виборів, між кандидатами на посаду керівника наукової установи проводяться обов'язкові дебати" слова: "проводяться обов'язкові дебати" замінити словами: "можуть проводитися дебати".

Національна академія медичних наук України, надавши висновок до законопроекту, вважає за доцільне залишити статтю 9 Закону України “Про наукову та науково-технічну діяльність” щодо виборів керівника наукової установи в чинній редакції.

Національна академія мистецтв України надає зауваження до проекту Закону в частині права профспілкової організації висувати претендента для участі у конкурсі окремо від трудового колективу.

Інститут законодавства надає зауваження до законопроекту, які стосуються норми про обмеження участі у зборах з виборів керівника наукових працівників, які перебувають у трудових відносинах з установою не менше 6 місяців, та дискусійності положення про участь у виборах ад’юнктів, аспірантів, докторантів наукової установи.

ЦК Профспілки працівників освіти і науки України не підтримує законодавчу пропозицію, якою встановлюється, що не може бути обрана, призначена на посаду керівника державної наукової установи (наукової організації) особа, яка була притягнена до відповідальності за порушення академічної доброчесності, в порядку, передбаченому Законом України “Про освіту”.

ЦК Профспілки звертає увагу, що українське законодавство містить такий термін, як “погашена судимість”, що свідчить про усвідомлення порушником своїх помилок і намір стати на шлях виправлення. Оскільки навіть керівником держави може стати особа з погашеною судимістю, вважаємо, що за аналогією закону, педагогічний працівник, який порушив правила доброчесності, також повинен мати можливість відновити попередні права після сплину певного терміну, наприклад, 3 роки.

Підкомітет з питань науки та інновацій 19.12.2022 р. розглянув проект Закону реєстр. № 6236 та рекомендує Комітету прийняти рішення про відправлення його на доопрацювання.

Обговоривши інформацію голови підкомітету з питань науки та інновацій В. Колюха з цього питання, **Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій ухвалив:**

1. Відповідно до пункту третього частини першої статті 114 Регламенту Верховної Ради України рекомендувати Верховній Раді України проект Закону про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” щодо виборів керівника наукової установи (реєстр. 6236 від 01.11.2021), поданий народним депутатом України Совсун І.Р. та іншими народними депутатами України, за наслідками його розгляду повернути суб’єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

2. Співдоповідачем на пленарному засіданні Верховної Ради України з цього питання визначити Голову Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій Сергія Бабака.

Голова Комітету

Сергій БАБАК